1940 ий
21
ИЮНЬ
№57 (670)
Акше 5 ыр.

10-шо ИЙ ЛЕКТЕШ

Чыла элласе пролетарий-шамыч, ушныза!

ӰРВЕЗЕ КОММУНИСТ

ВЛКСМ Маробком ден Йошкар-Ола Горком орган

КОМСОМОЛЬСКИЙ АКТИВ ДЕНЕ ПАШАМ САЕМДЫМАН

Пӱтынь комсомольский масса союз ончылно шогышо задача-шамычым шуктымаште активно участвоватла. Кажне активист, але организацийын рядовой членже, большевистский партийын боевой заданийжым шуктышаш верч самоотверженно кучедалеш. Коммунистический партийын вуйлатымыж дене лу миллионан Ленинско-Сталинский комсомол славный героический пашам шуктен толеш.

Тиде задачым успешно шуктымашке пӱтынь комсомольский активым шупшман, тышан у комсомольский активым кушташ, воспитатлаш, нунын замечательный движенийыштым тунамак авалтен налын, кумда комсомольский массышке шарыман.

У активым куштымаш, тудым воспитатлымаш да изучатлымаш шотышто посна ВЛКСМ райком-шамыч пашам путырак начарын ыштат.

ВЛКСМ Сернурский райком пленум член-шамычым, комсомольский организацийын секретарыштым да комсомолец-учитель-шамычым гына комсомольский активлан шотла, а секретарын заместительыштым, организацийын активный членыштым актив радам гыч йӧршеш коранден. Райкомолышто алагунамсе актив список уло, но нунын кокла гыч посна активистше спискышто гына шотлалтыт, пашажым гын, огыт ыште. „Вӱштар" колхоз пеленсе комсомольский организацийын „секретарьже" Романов йолташ активлан шотлалтеш, но тудо комсомолышкат огеш шого. Тыгак „Йошкар поледыш" колхозышто Норкин йолташымат активистлан шотлат, тудо тиде организацийыште лийынат огыл.

Оршанский район „Май" колхоз пеленсе комсомольский организацийын секретарьжылан Кулалаев йолташ 9 ий ышта, райкомол тудым активлан шотла, но Кулалаев комсомольский пашам йӧршеш шалатымашке шуктен.

Актив радамым куштымо дене пырля актив - шамыч дене воспитательный пашам сайын ыштен толман. Но тиде кугу значенийан пашашке ВЛКСМ райком-шамыч кӱлеш вниманийым ойырен огытыл.

Йошкар - Олинский райком актив-шамычым коммунистический духеш воспитыватлыме шотышто пашам пешак начарын ышта. ВЛКСМ организацийын секретарьышт дене совещаний-шамычым эртара, но тушко, ятырже годым пелыжат огыт тол, а толдымо-шамыч дене инструктивный паша огеш ыштылт. Адак райкомолын пашаеҥышт кабинетыште райкомолыш толмым гына вучен шинчат. Южгынам секретарым сайын деловой пашалан туныктымо олмеш бюрошко ӱжыктен „лупшен пуат". Тыгай воспитаний деч сай результатым вучаш ок лий. Садланак комсомольский организацийлаште шуко ситыдымаш уло. Теве Митькинский прорабский пункт пеленсе комсомольский организацийын секретарьже Шарипов йолташ аракам ӱчкыдынак йӱэш, 57 теҥге комсомольский членский взнос оксам кучылтын.

Актив-шамычым изучатлымашат райкомол-шамыч моктанен огыт керт.

Сернурский райкомол „Кожла-Нур" колхоз пеленсе комсомольский организацийын секретарьжылан Тимофеев йолташым бюрош утвердитлен, а тудым комсомольский организаций секретарьлан нигунамат сайлен огыл. Сотнурский район „Карл Маркс" колхоз пеленсе комсомольский организаций секретарьлан еҥым огыт му. Тушко райкомолын пашаеҥышт Ешмеков ден Бусыгина йолташмыт миеныт, но нимомат ыштен кертын огытыл.

Тидын гыч ик выводым ыштыш лиеш: ВЛКСМ райком-шамыч бюрократический вуйлатымашлан алят мучашым ыштен огытыл.

Райкомол-шамычын задачышт кумда—комсомольский активым вовлекатлаш, нуным воспитатлаш да нуным руководящий комсомольский пашаште тӱрыс кучылташ. Кабинет гыч бюрократический вуйлатымаш вашталтареш, канцелярский заседательский паша вашталтареш решительно кучедалман.

Шӱк шудым сомлат

15 июньышто „Чевер ӱжара" колхозысо (Сернурский район) колхозник-шамыч икияшыште шӱк шудым сомлаш пижыч. Первый кечыште 15 гектар площадьыште шӱк шудым сомлышт. Тиде пашаште комсомолка Рослякова, Фонарева да моло йолташ-шамычат примерым ончыктат.

Росляков.

ВЛКСМ Иошкар-Олинский горком пленумын активистше-шамыч. Снимкыште (шола гыч пурлашке): Д. Перелыгин (Кондитерсбыт), Ф. Тараканов (Госбанк), П. Камашин (НКВД) да А. Борисова (Типографий).

Фото М. Чуршуковын.

Первый Созыв Марийский АССР Верховный Советын Кумышо Сессийже

Марийский АССР Верховный Советын приниматлыме Законжо-шамыч

Михаил Алексеевич Павловым Марийский АССР Верховный Совет Президиум член обязанность деч утарыме нерген

Марийский Автономный Советский Социалистический Республикын Верховный Советше **пунчалеш:**

Михаил Алексеевич ПАВЛОВЫМ Марийский АССР Верховный Совет Президиум член обязанность деч утараш.

Марийский АССР Верховный Совет Президиум председатель **Т. Кавалеров.**
Марийский АССР Верховный Совет Президиум секретарь **Г. Казаринов.**
Йошкар-Ола, Совет Пӧрт. 1940 ий 13 июнь

Михаил Владимирович Кукиным Марийский АССР Верховный Совет Президиум Секретарь обязанность деч утарыме нерген

Марийский Автономный Советский Социалистический Республикын Верховный Советше **пунчалеш:**

Михаил Владимирович КУКИНЫМ Марийский АССР Верховный Совет Президиум Секретарь обязанность деч утараш.

Марийский АССР Верховный Совет Президиум председатель **Т. Кавалеров.**
Марийский АССР Верховный Совет Президиум секретарь **Г. Казаринов.**
Йошкар-Ола, Совет Пӧрт. 1940 ий 13 июнь.

Марийский АССР Верховный Совет Президиум Секретарым сайлыме нерген

Марийский Автономный Советский Социалистический Республикын Верховный Советше **пунчалеш:**

Григорий Александрович КАЗАРИНОВЫМ Марийский АССР Верховный Совет Президиум Секретарьлан сайлаш.

Марийский АССР Верховный Совет Президиум председатель **Т. Кавалеров.**
Марийский АССР Верховный Совет Президиум секретарь олмеш Марийский АССР Верховный Совет Президиум председательын заместительже **А. Мосолова.**
Йошкар-Ола, Совет Пӧрт. 1940 ий 13 июнь.

Николай Петрович Рябчиковым Марийский АССР Верховный Совет Президиум член обязанность деч утарыме нерген

Марийский Автономный Советский Социалистический Республикын Верховный Советше **пунчалеш:**

Николай Петрович РЯБЧИКОВЫМ, вес пашаш каймыжлан лийын, Марийский АССР Верховный Совет Президиум член обязанность деч утараш.

Марийский АССР Верховный Совет Президиум председатель **Т. Кавалеров.**
Марийский АССР Верховный Совет Президиум секретарь **Г. Казаринов.**
Йошкар-Ола, Совет Пӧрт. 1940 ий 13 июнь.

Петр Михайлович Фуфыгиным Марийский АССР Верховный Совет Президиум член обязанность деч утарыме нерген

Марийский Автономный Советский Социалистический Республикын Верховный Советше **пунчалеш:**

Петр Михайлович ФУФЫГИНЫМ, вес пашаш каймыжлан лийын, Марийский АССР Верховный Совет Президиум член обязанность деч утараш.

Марийский АССР Верховный Совет Президиум председатель **Т. Кавалеров.**
Марийский АССР Верховный Совет Президиум секретарь **Г. Казаринов.**
Йошкар-Ола, Совет Пӧрт. 1940 ий 13 июнь.

ПЕРВЫЙ СОЗЫВ МАРИЙСКИЙ АССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕТЫН КУМЫШО СЕССИЙЖЕ

Марийский АССР Верховный Советын приниматлыме Законжо-шамыч

Иван Алексеевич Гребневым Марийский АССР Верховный Совет Президиум членлан сайлыме нерген

Марийский Автономный Советский Социалистический Республикын Верховный Советше **пунчалеш:**

Иван Алексеевич ГРЕБНЕВЫМ Марийский АССР Верховный Совет Президиум членлан сайлаш.

Марийский АССР Верховный Совет Президиум председатель **Т. Кавалеров.**

Марийский АССР Верховный Совет Президиум секретарь **Г. Казаринов.**

Йошкар-Ола, Совет Пӧрт. 1940 ий 13 июнь.

Мамдуха Валеевна Мукминовам Марийский АССР Верховный Совет Президиум членлан сайлыме нерген

Марийский Автономный Советский Социалистический Республикын Верховный Советше **пунчалеш:**

Мамдуха Валеевна МУКМИНОВАМ Марийский АССР Верховный Совет Президиум членлан сайлаш.

Марийский АССР Верховный Совет Президиум председатель **Т. Кавалеров.**

Марийский АССР Верховный Совет Президиум секретарь **Г. Казаринов.**

Йошкар-Ола, Совет Пӧрт. 1940 ий 13 июнь.

Павел Афанасьевич Петровым Марийский АССР Верховный Совет Президиум членлан сайлыме нерген

Марийский Автономный Советский Социалистический Республикын Верховный Советше **пунчалеш:**

Павел Афанасьевич ПЕТРОВЫМ Марийский АССР Верховный Совет Президиум членлан сайлаш.

Марийский АССР Верховный Совет Президиум председатель **Т. Кавалеров.**

Марийский АССР Верховный Совет Президиум секретарь **Г. Казаринов.**

Йошкар-Ола, Совет Пӧрт. 1940 ий 13 июнь.

Ольга Александровна Тихомировам Марийский АССР Верховный Суд член обязанность деч утарыме нерген

Марийский Автономный Советский Социалистический Республикын Верховный Советше **пунчалеш:**

Ольга Александровна ТИХОМИРОВАМ Марийский АССР Верховный Суд член обязанность деч утараш.

Марийский АССР Верховный Совет Президиум председатель **Т. Кавалеров.**

Марийский АССР Верховный Совет Президиум секретарь **Г. Казаринов.**

Йошкар-Ола, Совет Пӧрт. 1940 ий 13 июнь.

У тунемме ийлан ямдылалтмашым виянгдаш

Школлаште учебно-воспитательный пашаште сай результатышым шуашлан у тунемме ийланончылгочак сайын ямдылалтмаш кугу стимулым пуа.

Теве Русско-Шуйский начальный школын заведующийже-орденоносец А. С. Новоселова йолташ школым 1939—1940 тунемме ий пытыме деч ончычак ямдылаш тӱҥалын. Шошым каникул жапыште конгам пужен оптыктен, моло тӧрлатышашымат тӧрлатыктен. Конгаш олташ пум чыла пӱчкеден, шелышт оптымо. Эркан-Солинский начальный школат (заведующийже Ф. П. Веденькин йолташ) у тунемме ийлан ончылгочак ямдылалташ тӱҥалмыжлан кӧра, школа чыла шот денат ямдылалт шуын.

Районышто 37 школа гыч 7 школжо у тунемме ийлан ямдылалтын.

Но туге гынат, посна школа-шамычын заведующийышт школым ямдылыме нерген шонымашыштат уке. Теве Больше-Вильяльский начальный школым налаш (тудын заведующийже А. П. Смирнов йолташ). Тудо тунемме ий пытымеке, школым суралын коденат, мӧнгыжӧ лектын каен. Школыштo ремонтым ыштыме нерген шонналтенат огыл. Окна-шамыч оранек пудырген пытыше улыт, конгам пужен оптыман, олташлан пу огеш ситe, парта, классный доска-шамычымат тӧрлаташ кӱлеш. Янграчурский начальный школат тыгаяк начар положенийыште улеш.

Маркеловский начальный школа (заведующийже А И. Репина йолташ), план почеш 88 кубометр пум ямдылышаш ыле, ик кубометрымат ямдылен огыл. А тиде школлан пу ямдылаш чыла условийже лийын: чодра тора огыл, паша вийым колхоз-шамыч пуэныт.

Ново-Торъяльский неполный средний школа (директоржо Д. Е. Соколов йолташ) 392 кубометр пум план почеш шупшыктышаш гын, шупшыктен омыл манме дечын, 25 кубометрым кондыктен.

Ново-Торъяльский, Мунангинский начальный школлаште да моло вереат тыгай начар положенийым ужаш лиеш.

Ончыкыжым нигузеат тыгай положенийым чыташ огеш лий, у тунемме ийлан сайын ямдылалт шуман.

Вас. Мих.

УСТАВЫН ТРЕБОВАНИЙЖЕ-ШАМЫЧЫМ НАЧАР ШУКТАТ

ВЛКСМ-ын уставше кажне комсомолец деч сознательный, дисциплинированный лиймашым, комсомольский поручений-шамычым писын да раш шуктен шогымашым, членский взносым тылзе еда аккуратно тӱлен шогымыжым требоватла. Туге гынат Ново-Торъяльский районышто посна комсомольский организацийлаште нине требований-шамыч огыт шуктalт. Тыште утларакше организаций-шамычын секретарьышт титакан улыт. Нуно комсомолец-шамыч деч членский взносым жапыште огыт пого, погымо оксаштымат сберкассыш сдатлыде кӱсеныштышт кийыктат.

Районышто 96 первичный комсомольский организаций гыч 24 организаций тений членский взнос оксам йӧршешат райкомолын счетышкыжо сдатлен огыл. А вет нинын коклаште школа пеленсе комсомольский организаций-шамычат улыт, кудын секретарьыштлан учитель-шамыч пашам ыштат. Кӱан-Памашский неполный средний школысо комсомольский организацийын секретарьже—учительница Полянина йолташ комсомолец-шамыч деч 1940 ийыште погымо членский взносым йӧршеш сдатлен огыл, тиде оксам шке кӱлешыжлан кучылтын. ВЛКСМ райком пленумын членже, тудо школынак директоржо Шатеркин йолташ Полянинан тыгай пашажым раш шинчен гынат, нимогай мерымат приниматлен огыл.

Кукмаринский неполный средний школа пеленсе комсомольский организацийыштат (секретарь Смирнов йолташ) положений Кӱан-Памашский школысо комсомольский организацийын гаяк.

Ново-Торъяльский районышто тыгай факт-шамычым моло первичный комсомольский организацийлаштат ончыктыш лиеш.

Ятыр первичный комсомольский организацийлаште дисциплина начар улмым, информацийым, протокол-шамычым райкомолыш колтымо гыч да секретарь-шамычын райкомолын эртарыме с о в е щ а н и й л а ш к е коштмышт гыч раш ужаш лиеш. 96 первичный комсомольский организаций гыч январьыште 29 организаций, февральыште 18 организаций велэ протоколым райкомолыш колтеныт. Март деч вара первичный организаций-шамыч деч протокол тиддечат шагал пурен. Информаций-шамычым гын первичный комсомольский организаций-шамычын секретарьышт йӧршешат возымышышт уке манаш лиеш.

Кушто вара начар дисциплинын причинышe? Эн ондак первичный комсомольский организацийын секретарьышт ответственностьым огыт шиж.

ВЛКСМ Ново-Торъяльский райком комсомольский дисциплиным пеҥгыдемдыме шотышто пашам ятыр ыштышаш.

В. Борисов.

У КОЛХОЗНЫЙ ПӰЯ-ШАМЫЧ

Воронежский область Таловский район „Железнодорожник" артельысе колхозник ден колхозница-шамычын обращенийыштым да 24 майыште лекше „Правдан" ончыл статьяжым „Ӱжара" колхоз (Куженерский район) пеленсе комсомольский организацийысе комсомолец-шамыч кугу куанымаш дене обсуждатленыт. Нуно у колхозный водоем, плотина, пӱя ыштышлан мероприятийым паленденыт.

Кызыт колхозник ден колхозница-шамыч комсомолец-шамычын инициативыштым поддержатлен, Шойка эҥерым пӱяш тӱҥалыныт. Тышан у колхозный вӱд вакш ышталтеш. Пӱяште колым да вӱд кайыкым ашнаш тӱҥалыт.

Тиде пӱя колхозник ден колхозница-шамычын йӧратыме культурный верышкышт савырна. Пӱян серевшыже пушенгe шындалтеш, пӱяш купалня ышталтеш.

Колхозышто пӱя ыштыме пашаште комсомольский организацийын секретарь Е. А. Мошкин йолташ пашам моштен организоватлен.

„Ӱжара" колхозын примерже почеш Куженерский районысо моло колхоз-шамычат водоемым ыштат.

А. Солдатов,

ВЛКСМ Куженерский райком секретарь.

Комсомолын инициативыж дене

Ново-Торъял. (Телефон дене шкенан корреспондент деч). „У вий" колхоз пеленсе комсомольский организаций (с е к р е т а р ь А. П. Глушков йолташ), ончыл колхоз-шамычын водоемым шукемдыме нерген обращенийыштым опубликоватлымекак, комсомольский да колхозный собранийлаште обсуждатлышт.

Обращенийым обсуждатлымек, эрлашыжымак, комсомолец-шамычын инициативышт дене пӱям пӱялаш пижыч. Тиде пӱям 4 кече гыч пӱен шуктышт. Тиддеч посна, ик у тавым ыштенит да улшо таве-шамычым олмыктат.

Торъял селаш гидроэлектростанцийым ышташ палемдыме. Тидлан чодра материалым ямдылаш „У вий" колхоз гыч 10 колхозник-шамыч каеныт.

Комсомольский организаций-шамыч дене конкретно вуйлаташ

ВЛКСМ ЦК-н VIII пленумжо комсомольский организаций деч партий ден правительствын директивыштым илышыш успешно пуртен шогымашым требоватлен. Туге гынат, Моркинский районышто посна комсомольский организаций-шамыч тиде решенийым але мартеат илышыш пуртен огыт шого. „Кугу-Нур" колхоз пеленсе комсомольский организаций хозяйственный паша дене начар заниматла. Комсомольский комитетын секретарьже В. Андриянов шошо ага жапыште 5 комсомолецым погенат, колхоз правлений деч йодде вес пашашке лектын каен. Тугак Никитина Моркышко йодде лектын каен. Ынде 5 тылзе лиеш комсомольский собраний эртаралтын огыл. 14 комсомолец гыч ик комсомолецат 1940 ийыште членский взносым тӱлен огытыл. Комсомолец-шамыч коклаште политико-воспитательный паша огеш эртаралт.

„Патыр" колхоз пеленсе комсомольский организацийын пашаже тыгаяк. Посна комсомолец-шамыч В. Янгелов, А. Янгелов, Н. Александров идалык дене членский взносым тӱлен огытыл. Колхозник-шамыч коклаште партий ден правительствын постановленийыштым да РСФСР ден МАССР Верховный Совет Сессий-шамычын материалыштым умылтарымаш огеш эртаралт. Комсомольский организацийын секретарьже Иванов йолташ комсомолец-шамычым партий историйым изучатлаш организоватлен ок шого. Эсогыл ышкежат ВКП(б) историйым изучатлаш пижын огыл. Комсомольский организацийын паша планжат уке.

Районышто улшо ятыр колхоз-шамыч пырчан культурым погаш виян ямдылалтыт. Но „Патыр" колхоз але уборкылан ямдылалташ тӱҥалын огыл. Таче кечылан 3 жнейкым, 20 орвам ремонтироватлаш кӱлеш, 75 мешак огеш сите. Посна колхозник-шамычын трудоденьышт 3 тылзе дене трудовой книгаш возалтын огыл. Учетчик комсомолец А. Григорьев жапым эртарен гына правленийыште шинчылтеш. Чыла тыгай ситыдымашым содор пытараш комсомольский организаций большевистски ок кучедал.

„Патыр" колхоз пеленсе комсомольский организацийыш райкомолын пашаеҥыштат конкретный полыш пумо олмеш сведенийым гына погаш мият.

М. С. Семенов.

„ПРОТИВНИКЫМ“ ШАЛАТЫШТ

Боец-шамыч изирак чодра лишан шогальыч. Отделенийын командирже комсомолец Васильев нуным боевой задачым увертарыш. Задачым умленыт, але уке, терген налят, командым пуыш:

— Заряжай!

Боец-шамыч винтовкыштым да ручной пулеметым писын заряжатлат.

— Снайпер Яковенколан шола флангыш лекташ, Васинлан—пурла флангыш, а Валентинов йолташ, ручной пулеметет дене ончыко лек.

— Пурла гыч шолашкыла, кӱчык перебешка дене, ончыко!

Икте почеш весе шола гыч да пурла гыч ончыко куржыт, бойлан ямдылалтыт. Васильев ужо: красноармеец Курбанов коймо вереш возын, тудым тушан „противник“ ужын, пуштын кертеш. Отделений командир тунамак тудым тӧрлатыш.

Кунам боец-шамыч лоп верыш чумыргышт, командир нуным пурла серыш пыштыш. Наблюдатель Поливколан „противник“ дене могай расстояний лиймым да тудын могай огневой средстваже улмым пален налаш приказатла.

Разведчиклан куштылго огыл, чоҥга вер дене куржаш перна. Шогал куржат, „противник“ ужеш. Садлан Поливко нушкын кая, вара чашкерыш шуэш, а тушечше тудлан „противникым“ ончаш пеш келшыше вер. „Противник“ куштырак шога, вийже могайрак,—разведчик сайын пален налеш. Тунамак разведкын результатшым командирлан увертара.

— Пурла гыч, иктын-иктын, ончыко! — командир приказанийым пуа.

Тиде жапыште „противник“ отделенийын ончыко каймыжым шижын, пулеметный тулым почо.

— Столяров йолташлан чашкер гоч „противник“ дек лишемаш да пулеметный точкым пытараш,—командир приказыватла.

Снайпер мланде вoктен лап возын, шыпак ончыко нушкеш.

— Пулеметчик Васинлан пулеметный тулым почаш, а моло-шамыч—почешем, ончыко!—командир командоватла.

„Противникын“ виян тулжо отделенийым шогалтыш. Отделений изи лопышто. Тиде жапыште снайпер Яковенко „противникын“ вержым пален налын: „противник“ курык вес велне, коремыште. Снайпер флангыш лишемаш да тушеч „противникын“ огневой точкыжым налын шуаш решитлен. Тыгак ыштыш.

— Пулеметчик Васинлан „противник“ ӱмбак тулым почаш! Моло - шамычлан гранатым бойыш!—отделений командир приказыватла.

Васинын пулеметный тулжо дене „противниклан“ сер вес велеш шылын вoзаш логале.

„Противникын“ окоплашыже икте почеш вес гранат пудештеш.

— Почешем, атакыш!

Красноармеец - шамыч „Ура!“ кычкырен „противник“ ӱмбак чымалтыч, тудым штык дене шурен, приклад дене кырен шалатышт.

Тыге младший командир Васильев йолташын отделенийыштыже лагереш первый тактический занятий эртыш. Кажне красноармеецат командирын пумо заданийым сайын шукташ тыршыш.

И. Александров.

№-ский соединенийын лагерьже.

АКАКИИ ЦЕРЕТЕЛИ

ВОЛГАЛТМАШ

Эрден нӧлтшӧ ӱжаражым саламлалын
Мтацминда [1]) шыпак велэ нералта.
Герой лийын колшо еҥын шӱгарлажым [2])
Шӧртньӧ кечын йолжо кӱшыч волгалта.

Шыпак гына нера тиде Мтацминда,
Кура вӱдын мурмо йӱкшым колыштеш.
Шем тушманын сеҥен кертдыме геройлан
Шыматалын эҥер муржым муралеш.

Мтацминда шӱм вoктене чот эндалын
У тукумлан кугешнышаш шӱгарлам.
Тидлан Давити-ава дечын тудо йодын,
Шочмо элым кӱштен шокшын аралаш!..

А поэтын уло кумыл тарваналын,
Шӱмжӧ шолын, тиде верым ончалеш.
Чечен сылне тиде верлан куаналын
Шкенжын шонымо нергенже муралеш.

Изумруд гай, бирюза гай кава, мланде
Мыйынат лай шочмо, кушмо элыштем.
Черланалын пӧртыл тольым тендан деке,
Лий тый мыйын тиде чер деч эмлышем...

Йот верлаште илен шым керт тулык лийын,
Вӱран, кочо шинча вӱдым йоктаренам.
Нелым, йӧсым уло шӱм ден сеҥен лектын,
Ужаш тыйым, шочмо мланде, вашкенам.

Куаналын мыйым кӱшычын ончальыч
Тыйын шӧртньӧ кечэт дэн тылызет.

Мӱндыр шерге уна семын вашлиялтыч
Раш волгалтше шуко-шуко шӱдырет.

Шӱм-кыл тичак куанымаш ден ташлалтын
Шӱлышт, пытышт ончыч ужмо ойго-влак.
Мылам верчын адак угыч пеледалтыч
Лывыжгалше фиалка ден розажат...

Изумруд гай, бирюза гай кава, мланде
Тые велэ шӱлышым пуэт мылам.
Мые—тыйын, тылат верчын колаш ямде,
Тылат верчын мые йӧсын нумалам.

Илмем годым, колмекемжат ит кудалте,
Урвалтет ден тые мыйым леведал.
Колмекемже вара мыйым тый шарналте,
Вот тыгае завещанийым кодем:

„Шуко ом йод, тый дечет мый, чот пагалме,
Уралал тый мыйым шкендын рокешет.
Изумруд гай, бирюза гай кава, мланде
Мыйын шочмо элем тые улат вет!“

Рушла подстрочник гыч
Ан. Бик *кусарен.*

1893 ий 3 январь.

[1]) Мтацминда — Тбилиси вoктенсе курык. Грузинский писатель - шамычын шӱгарлашт. Тыште грузинский писатель-шамычым—А. Церетелим, И. Чавчавадзем да тулеч молымат тойымо. Тыштак А. Грибоедовым тойымо.

[2]) Тыште кугыжан палачше-шамыч зверьла пуштмо общественный деятель да писатель Д. Кипиани нерген ойлалтеш.

ПАША МУРО

Кукурузым ӱдена ме.
Рӱж мурен пашӓ мурнажым,
Мондена ала тунам вел
Шке пиалдым улмынажым.

Шке пашанам велэ огыл.
Еҥланат ышташ логалын:
Уло барин, меже тулык,
Беспризорный да пиалдым.

Ӧрдыж еҥ, пошкудо-шамыч
Пуат только вуй вoктене;
Да нӧра чот шокшо мланде
Мемнан могыр пӱжвӱд дене.

Шке вийна ден поген налме
Киндына кая еҥ деке.
Тӧнына [1]) шужа ешнаже,
Кӧ ужеш тыгай лиймеке?

Еш шужен—пытат ньога-влак.
Шып пукша ава азажым,
Но кошкен вет чизе шӧржӧ,
Магыра шужен йочаже.

Пуыш юмо барин гае
Дворяниным мыланнаже.
Пернышна туддек чылан ме
Йозак тӱлшнжӧ, слугаже.

Да ярнет ушкалже дене
Индыралт лекмек туддечын.
Оза ок лий—огыт шотло,
Йылт пастухдым шорык семын.

Тунам кажне лийыт барин.
Куштырак вара пыдалше?
Иза-шольо, мурза мурым,
Муро—ойгым мондыктарше.

Мланна йӱкым луктыт йӧсын
Тайыл, лап вер, курыклаже.
Неужели онча йӱштын
Мемнан йӧсынам, утарше?

Антонов Ивук *кусарен.*

[1])Тӧнына—мӧнгыштына.

АКАКИЙ ЦЕРЕТЕЛИ

(Шочмыжлан 100 ий темын)

Акакий Церетели—Грузийын выдающий писательже. Илья Чавчавадзе дене пырля тудо грузинский литературын основоположникше улеш. Великий лирик, грузинский калыкын национально-освободительный движенийыштыже тудо ик кугу представитель.

Акакий Церетели феодальный владительын ешешыже шочын. Тошто обычай почеш, тудым изиже годымак крестьянский ешыш воспитатлаш пуэныт да тудо шым ияш марте тышан кодын. Тыште ончыклык поэт пашазе калыкын чыла кочылыкшо дене да куанымашыже дене, тудын илышыже, чаяннийже, обычайже, нуждаже дене палыме лияш тӱҥгалын.

12 ияш Акакий Церетели Кутаисский губернский гимназийышке тунемаш пурен. Грузийысе царский гимназий - шамыч „инородец - шамычын“ йочаштым рушыш савырымашлан орудий лийыныт.

Выпускной экзаменым сдатлыде, 1859 ийыште Акакий Церетели Петербургыш, военный училищыш пураш манын каен. Но ончыл студенчество средашке логалын, шке шонымашыжым тудо вашталтен да университетын восточный йылме-шамычым тунемме факультетышке пурен. Тудо жапыште знаменитый улшо профессор Спасовичын, Костомаровын, Кавелинын, Стасюлевичын лекцийыштым колыштын. Петербургышто Акакий Церетели самырык студент-земляк-шамыч дене лишемын. Нунын кокла гыч Илья Чавчавадзе, Н.Николадзе, Гоергий Церетели да Кир. Лордкипанидзе поснак палыме лийыныт.

Акакий Церетели Чавчавадзе вуйлатыме 60 ийласе ончыл молодежь деке эшеат чот чакемеш. „Тергдалеули“—„Терекын вӱдшым йӱын пытарыше-шамычын“ кружокышто тудо активный деятель лийын. Тиде университетлаште образованийым налше молодежь лийын.

Студенческий ийлаштыжак Церетели грузинский „Цискари“ журналыште ыштен. Тиде жапыште „Песня жнецов“, „Исповедь крестьянина“, „Имеретинская колыбельная“ замечательный стих-шамычым возен. Нине стихотворений-шамыч крепостной гнет ваштареш виян протест лийыныт.

Церетели И. Чавчавадзе дене пырля грузинский поэзийыште общественно-политический тематикым кумдан кучылтын. Нине тематика-шамыч поэтический мутын значимостьшым кумдангденыт да келгемденыт, калыклан воздействоватлымаш рамкым кугемденыт. Тыште — А. Церетелин поэт семын новаторский рольжо.

Тиде ийлаште Акакий Церетели замечательный, келге национальный стих-шамыч дене выступатлен. „Свирель“ стихотворенийыште (1861 ий) родной калыкын кочо илышыже, тудын йомдарыме эрыкше, родинам аралышаш верч выступатлышаш герой-шамыч нерген пеш сылнын мурышо свирельым шарвалта. Калыкын национальный сознанийже эше помжалтын огыл, манеш шыдыж дене поэт.

Родной калыкын социальный ден национальный сознанийжым помжалтарышаш верч Акакий Церетели чумыр шке ӱмыржым, шке многогранный да келге поэтический талантшын чумыр вийжым пуэн. Церетели пеш простой, калыклан умлаш лийше йылме дене возен.

А. Церетели грузинский поэзийыш первый гана политический сатирым пуртен. Тудо ятыр поэмым, драмым, комедийым, ойлымашым, исторический хроникым возен. Тудо публицистический ден критический статьямат, фелетонымат возен; театральный искусствышто драматург да режиссер семын ыштен да молат.

Чыла тиде калык коклаште поэтын чапшым нӧлтен. Тудын стихше-шамыч пеш писын шарленыт да наизусть тунемалтыныт.

Грузийыште Церетелим палыдыме ик лукат уке. Тиде шотышто Руставели почеш И. Чавчавадзе дене пырля пеш пагалыме поэт улеш.

Акакий Церетели „Торнике Эристави“, „Баграт Великий“, „Натела“ да моло исторический поэмым возен. Шке калыкын мужествыжым, родина йӧратымашыжым да верностьшым моктен.

Церетели первый гана шке калыкын йылмышкыже международный пролетариатын великий гимнжым—„Интернационалым“ кусарен.

Акакий Церетели 1915 ийыште, империалистический война шарлыме жапыште колен. Тудо ӱшанен: жап шуэш, калык эрыкыш лектеш, Грузия курым мучко пиктен шогышо шинчыржым кӱрыштеш.

Поэтын тиде ӱшанымашыже колымыжо деч куд ий вара шукталтын. Утаралтше грузинский калык пеш кугу йӧратымаш дене поэтым шарнен ила.

Леван Асатиани
статьяже гыч.

112

Западный Европышто война

Германский увертарымаш-шамыч

Берлин, 18 июнь. (ТАСС). Германийысе вооруженный вий-шамыч верховный главнокомандующийын ставкыже тыге увертара: Кан ден Ле-Ман коклаште германский часть-шамыч шуко вере Орн эҥерым вончënт да Орлеан гыч Невер коклаште да Невер деч юго-востокыштырак Луара дек шуыныт.

Дижон крепостьым бой деч посна налме. Германский моторизованный отряд Мец крепостьым налын. Мажино линийын тиде участкыштыже германский часть-шамыч але оборонятлалтше противник ӱмбак наступатлат. Тидын годым атака Мец гыч Диденгофен марте, тугак тыл гыч ышталтеш. Саарбрюккен деч югыштырак Мажино линий кӱрлмашым Рейн—Марна каналыш шумеш шарыме. Верхний Рейн районышто наступлений Вогезы направлений дене развиватлалтеш. Кольмарым налме. Теҥгече 100 тӱжем еҥым утла пленыш налме.
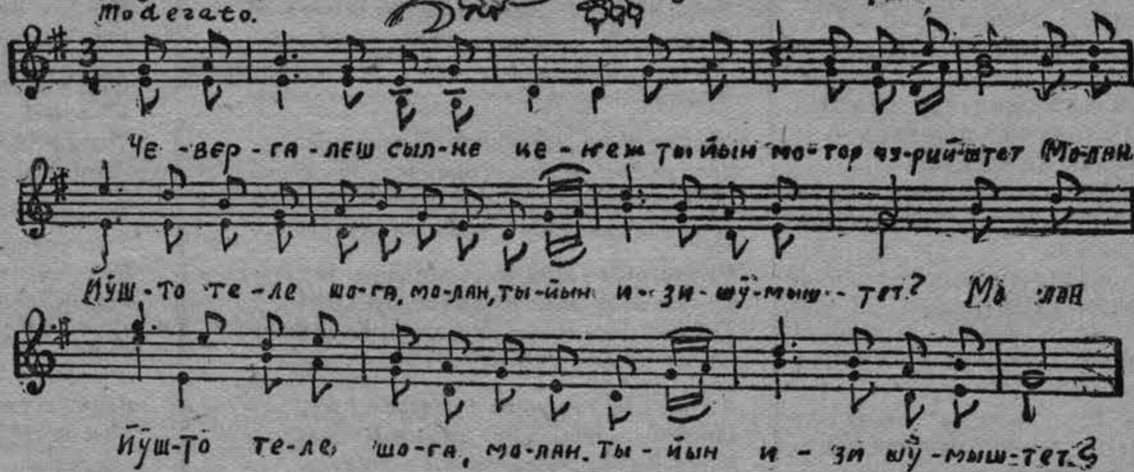
Луара эҥерын устьештыже германский авиаций чылаже 170 тӱжем тонн утла водоизмещениян шуко суднам пытарен да локтылын. 18 июнь вашеш йӱдым английский самолет-шамыч Северный да Западный Германийыште военный огыл об'ект-шамычым бомбардироватленыт.

Италия ден Англо-Французский блок коклаште война

Рим, 18 июнь. (ТАСС). Итальянский армийын командованийже тыге увертара: „Теҥгече йӱдым итальянский авиаций Бизертысе морской база-шамычым, Мальтысе военный об'ект ден Корсикысе аэропорт-шамычым успешно бомбардироватлен. Мемнан подводный пуш-шамыч противникын кок нефтеналивной судныжым вӱд йымак волтен колтеныт. Восточный Африкыште итальянский авиаций Северный Суданысе воздушный база ден военный об'ект-шамычым успешно бомбардироватлен. Противникын 4 самолетшым пытарыме. Неприятельский авиаций ик мемнан самолетым волтен шуэн.

Теҥгече йӱдым противник военный огыл об'ект-шамычым бомбардироватлен, адак воздушный налет-шамычым ыштылын. Миланыште пӧрт-шамыч локтылалтыныт. Населений кокла гыч 2 еҥым пуштмо.

Икмыняр еҥ сусырген. Лигурийыште итальянский зенитный артиллерий противникын 4 самолетшым волтен шуэн".

Чевергалеш сылне кеҥеж
Тыйын мотор чурийштет.
Молан йӱштӧ теле шога, молан
Тыйын изи шӱмыштет? — 2 гана

Эркын, эркын вашталт толеш
Тыйын кӧргӧ шонышет.

Лиеш сылне, мотор кеҥеж, лиеш
Тыйын изи шӱмыштет. — 2 гана

Вара адак мыйын веке
Воштылалын ончалат.
„Монден ом керт тудо жапым, ом керт,"
Манын кидым шуялат. — 2 гана

ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ САМОДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ОЛИМПИАДЫШТЕ УЧАСТВОВАТЛАШ МОЛОДЕЖЬЫМ УТЛАРАК ШУПШМАН

Партийын Областной Комитетше ден республикысе Совнаркомын предложенийышт почеш 15 июль гыч 20 июль марте Йошкар-Олаште художественный самодеятельность дене республиканский олимпиада эрталтеш. Республиканский олимпиада марте предприятийлаште, колхозлаште да тугак районлаште художественный самодеятельность коллектив-шамычым ончымаш эрта.

Партийын Областной Комитетше да Совнаркомын ВКП(б) райком ден райисполкомлаште адресоватлыме письмашке возымо:

„Художественный самодеятельность-шамыч республиканский олимпиадын тӱҥ задачыже тиде — национальный форман да социалистический содержанийан калык творчествым эше чот пеҥгыдемдаш да тудым чыла шот денат развиватлаш. Самодеятельный искусствын сай достиженийым ончыктымаш да партийный, советский да общественный организаций-шамычым художественный самодеятельностым пеҥгыдемдымаш пашаште утларак шупшын шогыман".

Мемнан республикыште художественный самодеятельный коллектив-шамыч кушмаш чарныде ончыкая. 1938 ийыште республика мучко 370 самодеятельный кружок-шамыч ылыч гын, 1939 ийыште 540 кружок лийын. Тышечын 305 драматический, 141 хоровой, 32 струнный, 15 шумовой, 32 танцовальный, 11 духовой да 4 изобразительный самодеятельный кружок-шамыч улыт.

Йоча художественный самодеятельность ончымашым эртарымаш дене школлаште, пионер пӧртлаште, клублаште да лудмо пӧртлаште йоча художественный коллектив-шамыч ятырлан кушкыныт. Шушаш республиканский йоча творчествым ончымаште чылаже 400 наре йоча отличник-шамыч участвоватлаш тӱҥалыт.

Кугуеҥ-шамычын художественный самодеятельность олимпиада кӱкшӧ политический уровенеш эрталтшаш. Садлан калыкын художественный творчествыжым сайын ончыкташ коллектив ден коллектив коклаште социалистический соревнованийым кумдан шараш кӱлеш.

Олимпиадым эртарымаште комсомол ончылан кугу ответственный задача-шамыч шогалыт. Самодеятельный коллективласе участник-шамыч шукыжо комсомолец-шамыч улыт. Садлан первичный комсомольский организаций ден районласе комсомольский комитет-шамыч эртышаш районный ден республиканский смотрышто кугу участийым приниматлышаш улыт. Республиканский смотрым успешно эртарымаш верласе смотр ден районный смотрлан ямдылалтмаш гыч зависитла. Верласе смотр-шамыч 20 июнь гыч 25 июль марте да районный олимпиада-шамыч 25 июнь гыч 30 июнь марте эртаралтшаш улыт.

Кызыт предприятий ден колхозласе самодеятельный коллектив-шамычлан практический полышым пуэн шогыман. Смотрышто калык творчествын чыла жанрже - шамычат (мурымаш, музыка, декламаций, художественный лудмаш да молат) лийышт.

Смотр ден олимпиада эртарымаш самодеятельный коллектив - шамычын кушмышт да паша качествым саемдышаш дене сопровождатлалтшаш улыт. Комсомольский организаций-шамычлан предприятийлаште, колхозлаште, смотровый комиссийыш шке сай представительыштым ойырыман. Комсомольский собранийлаште посна комсомолец да молодежьын эртышаш смотр ден олимпиадыште участвоватлымышт нерген вопросым обсуждатлыман. Коллектив ден посна исполнитель - шамычлан мемнан элыште социалистический строительствым успешно эртарымаште геройкым ончыктышан репертуарым мумаштат комсомольский организаций-шамыч полшен шогышаш улыт.

Большевистский партийын резервше, талантливый советский молодежьын ончыл отрядше, комсомол, тиде творческий пашан участкыштыжат шке чапле талантшым ончыкта.

А. Кашников.

МЫЛАННА ВОЗАТ

Пектубаевский район Сосновский сельсоветысе Сталин лӱмеш колхоз уборкылан ончылгочак ямдылалташ тӱҥалын. Кызыт ял озанлык машинам ремонтироватлашлан запасный частьым ситышын налме. Орва, омыта, ӧрынчак-шамычым вашке тӧрлатен пытарат.

— Урожайым кӱчык срокышто да йомдарыде поген налына, — манеш колхоз председатель Д. Лебедев йолташ.

М. Иванов.

* * *

Тыгак Ронгинский районысо „Красный пахарь" колхоз уборочный кампанийлан чот ямдылалтеш. 2 жнейка да 8 орвам тӱрыс ремонтироватлыме.

Н. Репин.

ФУТБОЛ

18 июньышто Йошкар-Оласе „Динамо" стадионеш „Динамо" ден „Спартак" юношейский команда-шамычын республикыште первенстволан футбольный встречышт лие.

Модыш интересно эртыш. Модмаш 2:2 счет дене пытыш.

Тидын мӧҥгӧ „Динамо" команда ден „Учитель" команда модыч. Модыш оживленный тӱҥале. Кок командыжат ваш-ваш наступатлат. Но икмыняр жап гыч „Учитель" команда вийжым шагалемда. Новратарь Винокуров йолташ упорнын модмыжо дене ятыр трудный мяч-шамычым кучен.

Кокымшо таймыште динамовец - шамыч виян наступатлаш тӱҥалыт. Тиде наступатлымаш „Учитель" командылан кугун влиятла. Садланак вет „Учитель" „Динамо" 0:7 счет дене „Динамо" командылан модын колтен.

М. Толстухин.

* * *

17 июньышто Марийский Бумажный комбинат пелене „Бумажник" спортивный обществын командыже дене Зеленодольский „Судостроитель" спортивный обществын командыже - шамыч футбол дене модыныт. Модыш оживленный да интересный ыле. Первый таймыште зеленодолец-шамычын капкашкыт бумажник-шамыч кум голым пуат да шке капкашкышт ик мячым пуртыктат. Кокымшо таймыште бумажник - шамыч эше кок мячым пуртат. Тыге модыш бумажник - шамычын 5:1 счет дене сеҥымышт дене пытен.

И. Литвин.

4000 воз терысым лукмо

Сернурский район „Волгыдо" колхозын колхозникше ден колхозницыже-шамыч сталинский урожай налмаште мланде ӱаҥдымашын кугу значенийжым чаплан аклат. Тений нуно такыр пасушко 4000 воз терысым луктыныт.

Терыс лукмаште комсомолец Горинов, Вершинина да молат кечаш паша нормым 170 процентлан темат.

И. Росляков.

Емыжан пушеҥгым шынденыт

Сернурский район „Чевер ӱжара" колхоз садоводствым вияндымашке кугу вниманийым ойырен. Садым шындашлан 1,5 гектар мланде ямдылен. Кызыт тышан 20 олмапум, 100 утла шоптыр вондым шынденыт.

Росляков.

Отв. редактор— К. А. ЛЕНСКИЙ.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: Мар. АССР, г. Йошкар-Ола, Дом Советов, 4 этаж, № комнаты 69—70, № телефона 90.
Упол. Главлита МАССР 559. Йошкар-Ола, 1-ая типография Маргосиздата.